

Jumayeva Munojot Husenovna

*Osiyo xalqaro universiteti pedagogika magistratura mutaxassisligi bo'yicha I-bosqich
magistranti*

Telefon: +998936532662

E-mail: munojotjumayeva@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada Naqshbandiya tariqatining shakllanish tarixi, uning tasavvuf ta'limotidagi o'rni, ma'naviy-axloqiy qadriyatlari hamda zamonaviy jamiyat taraqqiyotidagi ahamiyati ilmiy jihatdan tahlil etiladi. Shuningdek, Naqshbandiya ta'limotining yoshlar tarbiyasi, ma'naviy immunitetni shakllantirish va milliy ma'naviy tiklanish jarayonidagi o'rni yoritilgan. Tariqatning inson kamoloti, ruhiy poklanish hamda ijtimoiy mas'uliyatni oshirishdagi ahamiyati ochib beriladi.

Аннотация: В данной статье научно анализируются история формирования тариката Накибандия, его место в суфийском учении, духовно-нравственные ценности и значение в развитии современного общества. Также раскрывается роль учения Накибандия в воспитании молодежи, формировании духовного иммунитета и процессе национального духовного возрождения. Показано значение тариката в совершенствовании личности, духовном очищении и повышении социальной ответственности человека.

Annotation: This article scientifically analyzes the history of the formation of the Naqshbandiyya order, its role in Sufi teachings, its spiritual and moral values, and its significance in the development of modern society. The study also highlights the role of Naqshbandiyya teachings in youth education, the formation of spiritual immunity, and the process of national spiritual revival. The importance of the order in human perfection, spiritual purification, and the development of social responsibility is revealed.

Kalit so'zlar: Naqshbandiya, tasavvuf, tariqat, ma'naviyat, Bahouddin Naqshband, yoshlar tarbiyasi, ruhiy kamolot, milliy tiklanish.

Markaziy Osiyo hududi qadimdan ilm-fan, ma'rifat va tasavvuf markazlaridan biri hisoblangan. Bu hududda shakllangan tasavvuf maktablari orasida Naqshbandiya tariqati alohida o'rin egallaydi. Naqshbandiya tariqati XIV asrda buyuk mutasavvif Bahouddin Naqshband nomi bilan bog'liq holda shakllangan bo'lib, u insonning ruhiy kamolotga erishishini asosiy maqsad sifatida ilgari suradi [1: 30][4: 12].

Tasavvuf islom madaniyatining muhim tarkibiy qismi bo'lib, inson qalbini poklash, axloqiy komillikka erishish hamda jamiyatda ezgulik tamoyillarini qaror toptirishga xizmat qiladi [2: 18]. Naqshbandiya tariqati aynan amaliy hayot bilan uyg'unligi orqali boshqa tariqatlardan ajralib turadi. Tariqatning mashhur shiori — “Dil ba yor, dast ba kor” inson qalbi Yaratganga bog'langan holda jamiyatda faol mehnat qilishi lozimligini anglatadi [3: 47].

Naqshbandiylilikda insonning ichki dunyosi, axloqiy pokligi va ijtimoiy mas’uliyati bir butun jarayon sifatida qaraladi. Tariqat vakillari dunyodan uzilish emas, balki jamiyat ichida yashab, xalq xizmatida bo‘lish g‘oyasini ilgari surganlar. Bu jihat Naqshbandiya ta’limotini ijtimoiy yo‘naltirilgan ruhiy maktab sifatida namoyon qiladi [6: 9].

Bahouddin Naqshband ta’limotida inson kamoloti uch asosiy bosqich orqali amalga oshiriladi: nafsni tarbiyalash, qalbni poklash va ruhiy hushyorlikni saqlash [1: 32]. Ushbu tamoyillar bugungi kunda ham insonning ma’naviy barkamolligini ta’minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, globallashuv jarayonida yoshlar ongini turli mafkuraviy tahdidlardan himoya qilishda Naqshbandiya g‘oyalari samarali ma’naviy vosita bo‘lib xizmat qiladi [2: 21].

Naqshbandiya tariqatining asosiy prinsiplaridan biri — “Xalvat dar anjuman” bo‘lib, u insonning jamiyat ichida bo‘la turib, qalban ma’naviy poklikni saqlashi zarurligini anglatadi. Bu tamoyil zamonaviy pedagogik jarayon bilan ham uyg‘un bo‘lib, shaxsni ichki nazorat, mas’uliyat va o‘zini anglashga o‘rgatadi [5: 26].

Bugungi kunda yoshlar tarbiyasida ma’naviy qadriyatlarning ahamiyati ortib bormoqda. Axborot oqimi kuchaygan davrda inson ongiga turli salbiy g‘oyalar ta’sir ko‘rsatmoqda. Shu sababli milliy va diniy-ma’naviy merosga tayanish zarurati kuchaymoqda. Naqshbandiya tariqati yoshlarni sabr, halollik, kamtarlik, mehnatsevarlik va mas’uliyat ruhida tarbiyalash imkonini beradi [2: 23][5: 28].

Naqshbandiya ta’limotining pedagogik ahamiyati shundaki, u insonni avvalo o‘zini tarbiyalashga undaydi. “Hush dar dam” tamoyili har bir lahzada ongli yashashni anglatib, shaxsda o‘zini boshqarish ko‘nikmasini shakllantiradi. Zamonaviy psixologiyada bu jarayon refleksiya va ongli nazorat tushunchalari bilan izohlanadi [6: 11].

O‘zbekiston Respublikasida olib borilayotgan ma’naviy-ma’rifiy islohotlar ham ajdodlar merosini o‘rganishga katta e’tibor qaratmoqda. Bahouddin Naqshband merosini o‘rganish orqali milliy o‘zlikni anglash, tarixiy xotirani tiklash hamda yosh avlodda vatanparvarlik tuyg‘ularini shakllantirish mumkin.

Naqshbandiya tariqatining yana bir muhim jihati — bag‘rikenglik va insonparvarlik g‘oyalaridir [3: 42]. Tariqat vakillari insonni dini, millati yoki ijtimoiy mavqeidan qat’i nazar hurmat qilishni targ‘ib qilganlar. Bu tamoyil bugungi demokratik jamiyat qurilishida ham muhim ahamiyat kasb etadi [1: 35].

Shuningdek, Naqshbandiya tariqati iqtisodiy va ijtimoiy faoliyatni ham qadrlagan. Mehnat qilish ibodat darajasiga ko‘tarilgan bo‘lib, insonning halol rizq topishi ma’naviy poklik sharti sifatida talqin etilgan. Ushbu qarashlar yoshlarni kasbga hurmat ruhida tarbiyalashda muhim metodologik asos bo‘la oladi [5: 31].

Umuman olganda, Naqshbandiya tariqati Sharq ma’naviy tafakkurining yuksak namunasi bo‘lib, u insonni ruhiy, axloqiy va ijtimoiy jihatdan kamol toptirishga qaratilgan mukammal tizimdir. Bugungi milliy ma’naviy tiklanish sharoitida ushbu tariqat merosini chuqur o‘rganish jamiyat barqarorligi va yoshlar tarbiyasining muhim omillaridan biri hisoblanadi [1: 36].

20-Iyun, 2026-yil

Xulosa: Naqshbandiya tariqati inson kamoloti, ma’naviy poklanish va ijtimoiy mas’uliyatni uyg‘unlashtirgan noyob tasavvuf maktabidir. Uning g‘oyalari bugungi kunda yoshlarni ma’naviy tahdidlardan himoya qilish, milliy qadriyatlarni mustahkamlash hamda komil shaxsni tarbiyalashda muhim metodologik asos bo‘lib xizmat qiladi. Naqshbandiya merosini ilmiy asosda o‘rganish va ta’lim tizimiga tatbiq etish milliy ma’naviy taraqqiyotning muhim shartlaridan biridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Sunnatov, K. B. The Formation and Historical and Social Foundations of the Naqshbandi Order. International Journal of Artificial Intelligence, Vol. 6 No. 01, 2026.
2. Nematova, N. Q. Naqshbandiya tariqati va uning ma’naviy jihatlari. Samarali Ta’lim va Barqaror Innovatsiyalar Jurnali, 2023.
3. The Naqshbandiyya: Evolution, Spiritual Practice, And Socio-Political Influence. Information Horizons: American Journal of Library and Information Science Innovation, 2025.
4. Helmi Syaifuddin, et al. The Naqshbandi Order and the Internalization of Sharia Values: A Maqāsid al-Sharī‘ah Framework in Secular Turkey. Nurani: Jurnal Kajian Syari’ah dan Masyarakat, 2025.
5. Markhabo Davlatovna Pardaeva. Alisher Navoiy: Integration of Naqshbandi Ideas and National Values in Philosophical Heritage. Oriental Journal of History, Politics and Law, 2025.
6. Eshpo‘latov, A. Naqshbandiya tariqati va uning umuminsoniy qadriyatdagi roli. International Journal of Recently Scientific Researcher’s Theory, 2023.

Ishtirokchi anketasi

Muallifning to’liq F.I.Sh.	Jumayeva Munojot Husenovna
Manzili	Buxorov il. Buxoro Shahar. Ibn Sino ko’chasi. 1-uy 6-xonadon.
Ish joyi	Buxoro Shahar 9-DMTT
Ilmiy darajasi. Ilmiy unvoni	OXU pedagogika magistratura mutaxassisligi bo’yicha I-bosqich magistranti
Maqola nomi	Naqshbandiya tariqati
Sho’ba nomi	
E-mail	munojotjumayeva@gmail.com
Telefon raqami	+998936532662